

Wyrok z dnia 7 marca 2012 r.

II BU 3/11

Zasady opłacania przez emeryta (rencistę) kosztów pobytu w domu pomocy społecznej określają przepisy ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.), a nie przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.).

Przewodniczący SSN Jolanta Strusińska-Żukowska, Sędziowie SN: Roman Kuczyński (sprawozdawca), Romualda Spyt.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 7 marca 2012 r. sprawy z wniosku Hieronima P. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w W. o wysokość emerytury, na skutek skargi wnioskodawcy o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 1 czerwca 2010 r. [...]

1. s t w i e r d z i ł, że zaskarżony wyrok jest niezgodny z prawem,
2. zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w W. na rzecz Hieronima P. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia) tytułem kosztów postępowania skargowego.

U z a s a d n i e n i e

W dniu 17 marca 2009 r. do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w W. wpłynął wniosek o potrącenie od 1 kwietnia 2009 r. należnych kosztów utrzymania w Ewangelickim Centrum Diakonii i Edukacji w W. z uwagi na zamieszkiwanie wnioskodawcy w Domu Pomocy Społecznej „S.” w W. Wysokość emerytury Hieronima P. po waloryzacji od 1 marca 2009 r. wskaźnikiem 106,10% wynosiła 2.697,85 zł brutto. Wnioskodawca łącznie ze świadczeniem emerytalnym pobierał dodatek pielęgnacyjny w wysokości 173,10 zł oraz świadczenie pieniężne w wysokości

173,10 zł przyznane mu decyzją z dnia 12 grudnia 1996 r. przez Kierownika Urzędu do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych. Organ rentowy dokonał wyliczenia emerytury do wypłaty w następujący sposób: od łącznej wysokości emerytury brutto 2.697,85 zł, świadczenia pieniężnego 173,10 zł, dodatku pielęgnacyjnego 173,10 zł tj., co stanowiło kwotę 3.044,05 zł, potrącił opłatę za Dom Pomocy Społecznej 1.866,11 zł, składkę na ubezpieczenie zdrowotne 242,81 zł, zaliczkę na podatek dochodowy 230,00 zł, w wyniku czego kwota do wypłaty dla wnioskodawcy została ustalona w wysokości 705,13 zł.

Ubezpieczony odwołał się od tak ustalonej wysokości świadczenia.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu wyrokiem z dnia 2 grudnia 2009 r. oddalił odwołanie wnioskodawcy od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w W. z dnia 23 marca 2009 r. Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego księgowego z zakresu księgowości „emerytalno-rentowej” celem ustalenia, czy organ rentowy w sposób prawidłowy dokonał przeliczenia świadczenia w zakresie wysokości części emerytury pozostałej do wypłaty i w sposób prawidłowy dokonał potrąceń biorąc pod uwagę wszystkie składniki świadczenia wnioskodawcy i sposoby dokonywania potrąceń wynikające z przepisów prawnych wraz z odniesieniem się do zarzutów wnioskodawcy stawianych decyzji. W opinii z października 2009 r. biegły podał wyliczenie dokonane przez wnioskodawcę i wyliczenie dokonane przez organ rentowy oraz szczegółowe wyliczenie kwot do wypłaty dla wnioskodawcy po uwzględnieniu wszystkich potrąceń i ostateczne wyliczenie emerytury do wypłaty. Po przeanalizowaniu całej dokumentacji zgromadzonej w aktach sprawy i dokumentacji emerytalnej wnioskodawcy i obowiązujących uregulowań prawnych w zakresie niezbędnym do sporządzenia opinii biegły stwierdził, iż wyliczenie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie części emerytury należnej wnioskodawcy do wypłaty zostało dokonane w sposób prawidłowy i nie stwierdził błędów merytorycznych ani rachunkowych w wyliczeniach organu rentowego. W uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy wskazał, że słusznie w wydanej opinii biegły z zakresu księgowości „emerytalno-rentowej” uznał, że granice potrąceń ustala się od świadczenia brutto i powołał się na schemat potrąceń przewidziany przepisami art. 139 ust. 1, art. 140 ust. 7, art. 140 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.).

Na skutek apelacji wnioskodawcy Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu wyrokiem z dnia 1 czerwca 2010 r. oddalił apelację. Zdaniem Sądu Apelacyjnego istota sporu w niniejszej sprawie sprowadzała się do ustalenia sposobu obliczenia wysokości opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej potrącaanej z emerytury wnioskodawcy. W ocenie wnioskodawcy wysokość potrącaanej opłaty powinna być wyliczana od kwoty należnej emerytury netto, tj. po odjęciu składek na ubezpieczenie zdrowotne i podatku dochodowego. Natomiast zdaniem organu rentowego wysokość potrącaanej opłaty winna być obliczana od całości należnej emerytury (kwota brutto). Sąd stwierdził, że zgodnie z treścią przepisu art. 139 ust. 1 pkt 10 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ze świadczeń pieniężnych określonych w ustawie - po odliczeniu składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz zaliczki i innych należności z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych - podlegają potrąceniu, z uwzględnieniem art. 141, należności z tytułu odpłatności za pobyt osób uprawnionych do świadczeń w domach pomocy społecznej, zakładach opiekuńczo-leczniczych lub zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych - na wniosek dyrektorów tych placówek. Natomiast w myśl przepisu art. 140 ust. 4 pkt 3 ustawy emerytalnej potrącenia, z zastrzeżeniem art. 141, nie mogą przekraczać 65% miesięcznego świadczenia - jeżeli potrąceniu podlegają należności, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 10. Jednocześnie w myśl przepisu art. 140 ust. 7 ustawy emerytalnej wysokość części świadczenia podlegającego egzekucjom, o których mowa w ust. 1, oraz wysokość potrąceń, o których mowa w ust. 4, a także wysokość części świadczenia podlegającego potrąceniom, o których mowa w ust. 6 i 6a, oraz ustaloną orzeczeniem sądu, ugodą sądową lub aktem notarialnym procentową wysokość potrąceń ze świadczeń z tytułu należności alimentacyjnych bez wskazania sposobu ich naliczania, ustala się od kwoty świadczenia przed odliczeniem miesięcznej zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych oraz składki na ubezpieczenie zdrowotne. W ocenie Sądu powyższe brzmienie przepisu wskazuje jednoznacznie sposób wyliczenia wysokości emerytury oraz wszystkich potrąceń i odliczeń od jej wysokości, zatem do obliczenia wysokości potrąceń z emerytury, w tym potrąceń na rzecz opłat za pobyt w domu pomocy społecznej należy wziąć wysokość emerytury w kwocie brutto. Przepis art. 139 ustawy emerytalnej wskazuje jedynie na kolejność dokonywania potrąceń. Przenosząc powyższe rozważania na niniejszy stan faktyczny Sąd Apelacyjny wskazał, że zaskarżona decyzja organu rentowego jest prawidłowa. W ocenie Sądu drugiej instancji, złożona w sprawie opinia biegłego z zakresu księgowości spełnia wymogi

fachowości, rzetelności i zgodności z zasadami logicznego myślenia oraz jest przekonywająca i zupełna. Sąd Apelacyjny nie podzielił zarzutów apelacji co do nieprawidłowości opinii biegłego, stanowiącej podstawę ustaleń Sądu Okręgowego. Sąd Apelacyjny w pełni zgodził się z ustaleniami dokonanyymi przez Sąd pierwszej instancji.

Wnioskodawca na podstawie art. 424¹ § 1 k.p.c. wniósł skargę o stwierdzenie w całości niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 1 czerwca 2010 r. w przedmiocie wysokości należnej wnioskodawcy emerytury, jako wydanego z naruszeniem przepisów prawa materialnego. Skargę oparł na naruszeniu prawa materialnego przez błędną wykładnię i zastosowanie art. 139 ust. 1 pkt 10 oraz art. 140 ust. 7 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niezastosowaniu przepisu art. 61 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.), polegające na mylnym przyjęciu, że przepis art. 139 ust. 1 pkt 10 stanowi podstawę do wyliczenia opłaty za pobyt wnioskodawcy w domu pomocy społecznej, gdy w istocie przepis ten reguluje wyłącznie zasady dokonywania potrąceń ze świadczeń określonych w tej ustawie, natomiast podstawę do ustalenia wysokości odpłatności stanowią wyłącznie przepisy ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej oraz na przyjęciu, że potrącenia należności wnioskodawcy na rzecz domu pomocy społecznej są przez organ rentowy dokonane zgodnie z przepisem art. 140 ust. 7 ustawy o emeryturach i rentach. W ocenie skarżącego wydanie przedmiotowego orzeczenia spowodowało wyrządzenie szkody poprzez wypłacanie wnioskodawcy świadczenia emerytalnego w części pozostającej po odliczeniu należności na rzecz Domu Pomocy Społecznej w wysokości zaniżonej o kwotę 194,23 zł miesięcznie, począwszy od dnia 1 kwietnia 2009 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 61 ust. 2 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej mieszkańcy domu pomocy społecznej są zobowiązani do ponoszenia odpłatności w wysokości nie większej niż 70% dochodu osiąganego przez mieszkańca domu. Na podstawie art. 62 ust. 1 pkt 2 opłatę mieszkaniac domu może wносить do kasy domu pomocy społecznej lub na jego rachunek bankowy, a za zgodą mieszkańca opłata może być potrącana z emerytury przez właściwy organ emerytalno-rentowy, zgodnie z odrębnymi

przepisami. Z kolei przepisy art. 139 ust. 1 pkt 10 i art. 140 ust. 7 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych określają wyłącznie kolejność i maksymalną wysokość potrąceń ustalonej przez ustawę o pomocy społecznej odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej. Inne rozumienie i zastosowanie wskazanych przepisów prawa materialnego narusza zasadę *lex specialis derogat legi generali* przez pominięcie obowiązującego przepisu art. 61 ust. 2 pkt 1 rangi ustawowej regulującego kwestie ustalania wysokości opłat za pobyt w domu pomocy społecznej. Wskazać należy także, że ustawa o pomocy społecznej definiuje pojęcie dochodu - art. 8 ust. 3 (określa ogólne zasady obliczania dochodu). Ustala się go przez pomniejszenie przychodu o zaliczki na podatek dochodowy, składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne oraz płacone alimenty. Mając na uwadze, że wskazane wyżej przepisy ustawy o pomocy społecznej, odnoszące się do odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej, posługują się pojęciem dochodu, przyjąć należy, że w ustaleniu wysokości tej odpłatności zastosowanie znajdzie art. 8 ust. 3 (por. wyrok z dnia 6 września 2006 r. Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie, I SA/Wa 929/06). Zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w całości oparty jest na treści art. 139 ust. 1 pkt 10 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a także na dalszych jej przepisach, w tym art. 140 ust. 4 pkt 3 i 7 oraz art. 141 z całkowitym pominięciem wskazanych wyżej przepisów obowiązującej ustawy o pomocy społecznej i w sposób sprzeczny z tymi przepisami. W tym miejscu podkreślić należy, że w orzecznictwie sądów przyjmuje się w sposób niebudzący wątpliwości, że opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej są ustalane wyłącznie w oparciu o przepisy ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej, a nie ustawy emerytalno-rentowej, przy czym art. 140 tej ustawy nie ma zastosowania. (wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 7 stycznia 2000 r., I SA 1083/99 i z 7 listopada 2007 r., I OSK 92/07). Sąd Apelacyjny pominął w całości prawidłową podstawę prawną, którą powinien był zastosować w niniejszym stanie sprawy, błędnie przyjmując, że potrącenie z tytułu pobytu wnioskodawcy w Domu Pomocy Społecznej wynosi 65% świadczenia emerytalnego brutto, tj. kwotę 1.866,11 zł, gdy w istocie owe 65% stanowi wyłącznie granicę możliwych do dokonania przez organ rentowy potrąceń brutto, wynikających z przepisu art. 140 ust. 4 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach. Kierując się prawidłową interpretacją i zastosowaniem art. 61 ust. 2 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej stwierdzić należy, że wysokość tej odpłatności w przypadku wnioskodawcy powinna wynosić nie więcej niż 70% dochodu (a zatem przy-

chodu netto po potrąceniu należności z tytułu podatku dochodowego i składki zdrowotnej ZUS). Wysokość przyznanego świadczenia emerytalnego wnioskodawcy wynosiła 2.697,85 zł brutto. Oprócz tego świadczenia wnioskodawcy przyznano 2 dodatki do emerytury w kwotach po 173,10 zł. Łączny zatem, ustalony przychód brutto wnioskodawcy wynosił 3.044,05 zł. Dochód, od którego należało zgodnie z art. art. 61 ust. 2 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej wyliczyć 70% odpłatności na rzecz domu pomocy społecznej wynosić winien kwotę 2.418,28 zł (3.044,05 - 242,82 ubezpieczenie zdrowotne - 210 podatek + 173.10 zasiłek pielęgnacyjny). W konsekwencji jako granicę odpłatności za pobyt w Domu Pomocy Społecznej (70%) należy wskazać kwotę 1.692,80 zł netto, a nie 1.866,11 zł netto, jak to ustalił organ rentowy w zaskarżonej decyzji i Sądy obu instancji. Wnioskodawcy zatem po dokonaniu ze świadczenia emerytalnego wraz z dodatkami potrącenia na rzecz Domu Pomocy Społecznej winna być wypłacana pozostała część świadczenia w kwocie 899,37 zł.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku.

=====